

Kommunstyrelsen

2024-09-12

Dnr AN 2024-205
KS 2024-686Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm
a.remissvar@regeringskansliet.se
a.iu@regeringskansliet.se

Yttrande över Remiss - Slutbetänkandet Styrkraft för lyckad integration (SOU 2024:41)

Sammantagen bedömning

- Linköpings kommun ser överlag positivt på utredningens förslag som syftar till en tydligare styrning och uppföljning av integrationspolitiken.
- Linköpings kommun instämmer med förslagen att utforma ersättningsarna inom etableringsprogrammet så att de minskar beroendet av ekonomiskt bistånd och ger deltagarna i etableringsprogrammet positiva incitament till arbete.
- Linköpings kommun saknar dock en analys av hur boendekostnader påverkar behovet av kompletterande ekonomiskt bistånd, liksom en analys av risken för inlåsnings effekter efter etableringsprogrammet som kan uppstå till följd av högre etableringsersättningar.
- Linköpings kommun anser att etableringsprogrammet i stort, och inte bara ersättningsnivåerna, behöver utvecklas. För att säkerställa kvalitativa insatser och stöd som utformas med individen i centrum behöver förslagen i detta slutbetänkande kombineras med utredningens förslag i delbetänkandet (SOU 2023:24) som syftar till bättre anpassade insatser, fördjupad kartläggning inför insatserna och stärkt samverkan kring nyanländas etablering.
- Linköpings kommun instämmer med utredningens slutsatser att regeringen inte bör gå vidare med förslagen att avskaffa etableringstillägget och bostadsersättningen, då detta skulle få tydligt negativa konsekvenser.
- Regeringen har tillsatt flera andra utredningar gällande bland annat rätten till socialförsäkringsförmåner och ekonomiskt bistånd. Dessa utredningar pågår och kan förväntas få konsekvenser för förslagen i denna utredning. Med anledning av detta vill Linköpings kommun även framhålla vikten av samordning i den fortsatta beredningen så att de positiva effekterna av förslagen i denna utredning kan realiseras.

Linköpings kommun lämnar synpunkter på utredningens förslag enligt nedan:

Kapitel 4. Förslag för en förstärkt styrning

Linköpings kommun ser överlag positivt på förslagen som syftar till en tydligare styrning och uppföljning av integrationspolitiken. Kommunen ser att en förbättrad uppföljning kan ge positiva effekter för kommunerna, både vad gäller en ökad kunskapsnivå om integrationspolitikens resultat och vid utformningen av integrationspolitiska insatser och aktiviteter.

Flera av de myndigheter som föreslås få ett sektorsansvar – däribland Arbetsförmedlingen, Socialstyrelsen och Skolverket – bedriver redan idag arbete i linje med förslagen om sektorsansvar och utgår från faktorer som födelseregion i sina redovisningar och uppföljningar. För att förslagen ska få reell effekt ser Linköpings kommun det som centralt att sektorsansvariga myndigheter resurssätter och prioriterar samverkan med kommunerna och att stötta kommunerna och deras arbete inom integrationsområdet, varav stora delar bedrivs inom ramen för det statliga etableringsprogrammet. Utifrån kommunernas omfattande integrationspolitiska åtagande är det vidare positivt att kommunerna föreslås vara representerade i *Nationella integrationsrådet*.

5.2 Utgångspunkter för uppföljning av integrationen

Linköpings kommun instämmer i de utgångspunkter för uppföljning av integrationen som utredningen föreslår. Linköpings kommun anser dock att målgruppen utrikes födda är en för snävt definierad målgrupp. Samtliga delmål och fler indikatorer än i utredningens förslag bör inkludera personer med utländsk bakgrund istället för att avgränsas till endast utrikes födda. Detta skulle dels bidra till en ökad likriktning i hur integrationspolitikens mål och indikatorer formuleras och följs upp, dels ge en bättre indikation på hur väl integrationen fungerar på längre sikt och över generationer.

5.4.2 Uppföljning av delmålet om ekonomisk integration

Linköpings kommun instämmer i stort med utredningens förslag på indikatorer, men anser att perspektiv kring utländsk bakgrund saknas i förslaget till delmål och indikatorer. Detta trots att studier visar att unga inrikes födda personer med utländsk bakgrund har en svårare situation och svagare ställning på arbetsmarknaden samt är överrepresenterade i gruppen unga som varken arbetar eller studerar. Som anförts ovan bör utländsk bakgrund inkluderas inom även detta delmål och dess indikatorer.

5.4.3 Uppföljning av delmålet om språklig integration

Linköpings kommun instämmer med de indikatorer som föreslås samt utredningens bedömning att resultaten i sfi är en trubbig indikator som inte fångar upp möjligheten att tillägna sig svenska språket på andra sätt,

exempelvis genom folkbildningen eller via informellt lärande i arbetslivet. Kommunen ser därför positivt på utredningens förslag att komplettera de registerbaserade indikatorerna med självskattning genom en så kallad integrationsbarometer. Kommunen hoppas även att utredningens analys av tillgänglig data på området språklig integration kan bidra till att bättre mått inom detta område utvecklas på sikt.

5.4.6 Uppföljning av delmålet om social integration

Linköpings kommun instämmer med behovet av att fånga upp fler aspekter av social integration än de föreslagna indikatorerna, som förvisso är rimliga. Särskilt viktigt är det att fånga upp målgruppens egen röst och den självupplevda graden av integration. Linköpings kommun anser dock att delmålet om social integration bättre behöver fånga den totala boendesegregationen, det vill säga hur segregationen tar sig uttryck i samtliga typer av områden och inte bara socioekonomiskt utsatta områden.

5.5 En integrationsbarometer för uppföljning av den självupplevda integrationen

Linköpings kommun ser positivt på utredningens förslag att komplettera de registerbaserade indikatorerna med självskattning genom en så kallad integrationsbarometer.

8.2.1 Deltagare i etableringsprogrammet behöver kunna klara sin försörjning utan kompletterande försörjningsstöd

Linköpings kommun instämmer i utredningens bedömning att nyanländas försörjning inte bör hanteras inom ramen för socialtjänstens behovsprövade insatser. Kommunen delar även bilden av att det över tid har uppstått ett regelmässigt behov av kompletterande ekonomiskt bistånd för deltagare i etableringsprogrammet, tvärt emot lagstiftarens intentioner i samband med etableringsreformen 2010.

Under 2022 utgjorde vuxna biståndsmottagare med försörjningshindret *arbetslösa med etableringsersättning* 6,2 procent av samtliga vuxna biståndsmottagare i Linköpings kommun. Under 2023 uppgick kommunens utbetalningar till hushåll på grund av otillräcklig etableringsersättning till drygt 5 mnkr. Därutöver tillkommer utbetalningar för exempelvis initialt behov av ekonomiskt bistånd i väntan på etableringsersättning och utbetalningar till personer som avslutat programmet under året och sedan övergått till jobb- och utvecklingsgarantin. Kommunens totala kostnader för att handlägga, administrera och betala ut ekonomiskt bistånd för ett ändamål som i grunden är ett statligt ansvarsområde är därmed omfattande. Linköpings kommun ser därför positivt på utredningens förslag att utforma ersättningarna inom etableringsprogrammet så att de minskar beroendet av ekonomiskt bistånd och ger positiva incitament till arbete snarare än verkar passiviserande.

Samtidigt anser Linköpings kommun att etableringsprogrammet i stort, och inte bara ersättningsnivåerna, behöver utvecklas. Det viktiga är framförallt att programmet erbjuder insatser och stöd som utformas med individens behov i centrum och leder till en snabb och varaktig etablering i samhällslivet och på arbetsmarknaden. Det finns idag brister i det stöd och de insatser som Arbetsförmedlingen erbjuder, liksom i lokalt förankrad samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna. Det är därför viktigt att utredningens förslag om höjda ersättningsnivåer kombineras med vissa av förslagen i utredningens delbetänkande (SOU 2023:24) som syftar till bättre anpassade insatser, fördjupad kartläggning inför insatserna och stärkt samverkan kring nyanländas etablering. I annat fall finns en risk att kommunerna – när färre deltagare kommer i kontakt med och får stöd av socialtjänsten under etableringsperioden – kommer att sakna mandat och verktyg för att bedriva ett motiverande och förebyggande arbete med målgruppen, vilket kan öka risken för biståndsberoende efter etableringsprogrammets slut.

8.2.2 Etableringsersättningen och etableringstillägget ska följa utvecklingen av konsumentprisindex

För att inte hamna i en återkommande situation där ersättningarna inom etableringsprogrammet urholkas på grund av prisutvecklingen i samhället ser Linköpings kommun, liksom utredningen, ett behov av att ersättningarna årligen räknas upp. Linköpings kommun instämmer i utredningens bedömning att detta lämpligast görs genom Konsumentprisindex (KPI) och inte riksnormen för försörjningsstöd.

8.2.3 Nivån på etableringsersättningen behöver höjas

Linköpings kommun instämmer i huvudsak i utredningens förslag om höjda ersättningar och en återgång till de nivåer som gällde vid införandet 2010. Utredningen bedömer att risken för inlåsnings effekter är låg, vilket är positivt. Linköpings kommun saknar dock en analys av hur målgruppens boendekostnader påverkar behovet av kompletterande ekonomiskt bistånd, liksom en analys av risken för inlåsnings effekter efter etableringsprogrammet som kan uppstå till följd av högre etableringsersättningar. Högre ersättningsnivåer kan potentiellt leda till ett utrymme för högre omkostnader för deltagarna, exempelvis för hyra och andra fasta kostnader, som kan bli svåra att hantera efter etableringsprogrammet om deltagaren inte arbetar utan istället deltar i jobb- och utvecklingsgarantin där ersättningen är lägre. I dessa fall kommer ändå ett behov av kompletterande ekonomiskt bistånd att inträda, varför risken finns att utredningens förslag endast minskar kommunernas kostnader kortsiktigt. Linköpings kommun önskar att risken för även dessa inlåsnings effekter beaktas i den fortsatta beredningen av utredningens förslag.

8.2.4 Ett individualiserat etableringstillägg

Utredningens förslag att etableringstillägget likt etableringsersättningen ska individualiseras istället för att sökas och betalas ut per hushåll är positivt, och Linköpings kommun håller med om att detta kan leda positiva effekter för jämställdheten samt kvinnors möjligheter och incitament till arbete.

8.2.5 Utökade möjligheter att arbeta parallellt med att delta i etableringsinsatser

Linköpings kommun ser positivt på utredningens förslag att möjliggöra arbete för samma dag som etableringsersättning utgår. Samtidigt är det viktigt att arbete vid sidan av etableringsprogrammet inte påverkar deltagarnas medverkan i insatser eller deltagandet i sfi på ett negativt sätt.

8.3 Uppdraget att avskaffa etableringstillägget och bostadsersättningen

Utredningen visar att förslagen att avskaffa etableringstillägget och bostadsersättningen har tydligt negativa konsekvenser. Förslagen riskerar leda till en kraftig övervältring av kostnader från staten till kommunerna då fler skulle komma i behov av kompletterande ekonomiskt bistånd. Förslagen skulle även leda till negativa konsekvenser för deltagarna och ger inga positiva effekter på incitamenten till arbete, snarare tvärtom. Givet resultaten av analysen instämmer Linköpings kommun med utredningens slutsatser att regeringen inte bör gå vidare med dessa förslag.

För Linköpings kommun

Kristina Edlund
Kommunstyrelsens ordförande

Kopia till: Arbetsmarknadsnämnden